

מזם, נותנה לכהן שבאותו משמר שיקריב עבורו, אבל אינו יכול לתת לכל כהן שירצה לפי שהוא עצמו אינו ראוי להקריב לכך אינו יכול לעשות שליח להקרבה, אלא בני המשמר יקריבוהו,

ועבודתה בשרה ועורה שלו, של הכהן בעל הקרבן, הואיל והוא ראוי לאכילה,

ואם היה הכהן בעל הקרבן זקן או חולה קא-א שהוא ראוי להקריב אלא שאין לו כח, נותנה לכל כהן שירצה שיקריב עבורו בשליחותו הואיל והוא עצמו ראוי לעבודה אלא שאינו יכול, ועבודתה ועורה שייך לאנשי המשמר שבאותה שעה לפי שאינו יכול לאכול כדלקמן.

והוינן בה: האי זקן או חולה, היכי דמי? אי דנים אותו ככהן דמצי עביד עבודה, עבודתה ועורה נמי תיהוי דידיה שהרי הוא ראוי לעבוד, ואי דלא מצי עביד עבודה, שליח להקרבה היכי משוי, ומדוע לא אמרינן שיקריב על ידי כהני אותו משמר.

אמר רב פפא: הכא במאי עסקינן, בכהן שיכול לעשות להקריב ולאכול רק על ידי הדחק,

עבודה דכי עביד ליה על ידי הדחק עבודה היא ולפיכך מחשיבים אותו כמי שראוי

אחוזתו, ודרשינן שדה אחוזה של הכהן עצמו כגון שירש אותה מאביו, היא שלו, ואין זו — שדה אחוזה של ישראל שקנאה הכהן מן ההקדש שלו,

הא כיצד, הרי אותה שדה יוצאה מתחת ידו ומתחלקת לכל אחיו הכהנים,

והוקש כהן הגוזל את הגר לכהן הקונה שדה אחוזה מה בשדה אחוזה דרשינן "לכהן" תהיה אחוזתו לומר שאינו זוכה בשדה שגאלה לעצמו, אף בגזל הגר שנאמר בו האשם המושב לה' "לכהן", הדין הוא שאין הכהן זוכה בגזילתו.

תנו רבנן: מניין לכהן שבא ומקריב קרבנותיו בכל עת ובכל שעה שירצה, תלמוד לומר ובא בכל אות נפשו ושרת [דברים יח]. ומניין ששכר עבודתה בשרה (20) ועורה שלו, תלמוד לומר: ואיש את קדשיו לו יהיו,

מכאן דרשו חכמים המביא קרבן וראוי הוא להקריבו בעצמו יכול למנות כהן אחר שיקריב עבורו בשליחותו והוא עצמו נוטל את הבשר והעור, וכן אם אינו ראוי להקרבה אלא רק לאכילה יקריבוהו בני המשמר והבשר והעור שלו,

הא כיצד, אם היה הכהן בעל הקרבן בעל

והקשה בשיטה, דבהמשך הגמרא מבואר שבעל מום נותן להקריב לאנשי משמר ועבודתה שלו ומה שייך שיקבל שכר עבודה כשאינו עובד, וביאר הרשב"א דעצם אכילת הכהנים הוי עבודה שנאמר ואכלו אותם אשר כופר בהם מלמד שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים נמצא שהאכילה עצמה היא העבודה.

ירצה ויכול ללוות ובעלי חוב באים ונפרעים, אבל למסקנא ממון הגזילה שייך לכהנים ואין זו מצווה גרידא להוציא מתחת ידו. ויש לדון האם יש לו לכל הפחות כנגד חלקו או לא, ועיין פני יהושע.

20. ברש"י מבואר שהאכילה היא שכר העבודה,

לעבודה, ומשום כך משויי שליח לעבודה, אבל אכילה דכי אכיל על ידי הרחק אכילה גסה היא, ואכילה גסה לאו כלום הוא, שאינה נקראת אכילה ואינו יכול לעשות שליח לאכילה⁽²¹⁾ ומשום הכי עבודתה ועורה לאנשי משמר⁽²²⁾.

אמר רב ששת: אם היה באותו משמר כהן טמא, בזמן שעליו להקריב קרבן צבור, נותנה לכל מי שירצה שיקריבנה בשליחותו, דכיוון שקרבן ציבור דוחה את הטומאה נחשב אותו כהן כראוי להקריב ולפיכך יכול לעשות שליח להקרבה, ואילו עבודתה — בשרה ועורה לאנשי משמר,

והוינן בה: היכי דמי, אי דאיכא באותו משמר גם כהנים טהורים, טמאים מי מצו עבדי, ואותו כהן טמא אינו יכול לשלוח שליח שהרי הוא עצמו פסול להקרבה כיוון שיש כהנים אחרים הראויים להקרבה, ולא הותרה טומאה בקרבן ציבור אלא בזמן שאין טהורים, ואי מדובר באופן דליכא טהורים באותו משמר, הכיצד אמרינן עבודתה ועורה

לאנשי משמר, הא טמאים נינהו ולא מצו אכלי,

אמר רבא: אימא בשרה ועורה ינתנו לכהנים בעלי מומין טהורין שבאותו משמר.

אמר רב אשי: אם היה כהן גדול אונן ויש לו קרבן עצמו להקריבו, נותנה לכל כהן שירצה משום שהוא עצמו ראוי לעבודה כשהוא אונן, ועבודתה ועורה לאנשי משמר.

ותמהינן, מאי קא משמע לן, הא תנינא כהן גדול מקריב כשהוא אונן, ואינו אוכל את הבשר והעור, ואינו חולק לאכול לערב משום שהוא עדיין אונן מדרבנן.

ומתריצין, סלקא דעתך אמינא, כי חס רחמנא עליה דכהן גדול שיכול לקרובי, דווקא כשרוצה הוא עצמו להקריב הותר לו, אבל לשווי שליח לא מצי משוי, קא משמע לן שיכול לעשות שליח שיקריב עבורו:

מתנתין:

הגוזל את הגר וכשתבעו בבית דין נשבע לו

עצמו כשר להקרבה בפועל הרי הוא אומר מה איכפת לכם שהוא יקריב לי אם ארצה אקריב אני ואפקיע ממכם את הבשר והעור, הילכך מי שאינו יכול לעבוד בפועל אינו יכול לשלוח שליח שלא מבני המשמר. ועיין הערה הבאה.

22. במהר"ץ חיות הקשה אם יש מצווה לאכול הרי לא מועיל שליח על מצווה שבגופו, ואם כל הענין רק שהבשר יאכל לשם מה צריך שליחות, ובקובץ הערות [עב ב] כתב שהיכול לעבוד בעצמו יכול לתת רשות לאחר שיעבוד במקומו ואין זו שליחות אלא מיגו דיכול לעבוד יכול לתת לאחר.

21. הנודע ביהודה [תנינא אבן העזר טז] הביא בשם תלמידו שהקשה מדוע דנים את הזקן כאינו ראוי לאכילה והלא מן הדין הוא ראוי ודי בכך שהוא בתורת אכילה, ומדוע צריך שיוכל לאכול בפועל, ותירץ לו שאין הכוונה הכא מדין כל מידי דאיהו לא מצי עביד שלוחו נמי לא מצי עביד, אלא שכאן מדובר בכהן הבא להקריב שלא בזמן משמרתו שמן הדין היו זוכים בקרבן בני המשמר ואמרה תורה שיש לו זכות לקבל את בשרה ועורה ועל כך אמרה הגמרא שאם ירצה למסור לכהן אחר שלא בשעת המשמרת על זה לא מצינו בתורה שיזכה הוא עצמו בקרבן ומן הדין שבני המשמר יזכו בו, אלא שאם הוא

שעדיין לא הגיע זמנה, מבואר בגמרא שקונסים את המשמרת שקיבלה את הכסף שלא בזמן עבודתה ועליה למוסרה למשמרת המשמשת באותה שעה.

נתן הגזול את הכסף לבני משמרת יהויריב שהיא משמרת ראשונה בזמן עבודתם, והמתין עד שהסתיימה משמרת יהויריב, ואחר כך הביא את קרבן האשם למשמרת ידעיה שאחריה, יצא ונתכפר, ואין קפידא בכך שאינו נותן את הקרן וחומש לאותו משמר שהקריב את האשם ובלבד שיקדים את הממון לקרבן.

אבל אם הקדים והביא את האשם ליהויריב בראשונה, ולאחר מיכן הביא את הכסף למשמרת ידעיה, אם קיים האשם ועדיין לא נקרב על ידי משמרת יהויריב יקריבוהו בני משמרת ידעיה, שיש לקנוס את בני יהויריב על שקיבלו אשם קודם שהובא הקרן והחומש.

ואם לא קיים האשם שכבר הקריבו משמרת יהויריב, יחזור הגזול ויביא אשם אחר ויקריבוהו בני ידעיה, לפי שהמביא גזילו עד שלא הביא אשמו יצא, הביא אשמו עד שלא הביא גזילו לא יצא.

נתן את הקרן לכהנים ולא נתן את החומש, אין החומש מעכב את הקרבת האשם, ובלבד שאחר כך ישלם את החומש:

גמרא:

תנו רבנן: נאמר בפסוק: האשם המושב לה' לכהן מלבד איל הכיפורים, ומפרשינן, האשם זה הקרן, המושב זה חומש, את

שלא גזלו, ואחר כך מת הגר, וחזר הגזול והודה שגזלו הרי זה משלם קרן וחומש לכהנים העובדים באותה שעה בבית המקדש ונקראים אנשי משמר, וקרבן אשם למזבח, שנאמר ואם אין לאיש גואל להשיב האשם אליו, האשם המושב לה' לכהן, מלבד איל הכפורים אשר יכפר בו עליו. ודרשינן לעיל קנאו השם ונתנו לכהנים שבאותו משמר.

הגזול את הגר ונשבע לו לשקר ומת הגר וחזר הגזול והודה על גזולתו ועל שנשבע לשקר, והיה מעלה, היה בדרכו להעלות לירושלים את הכסף, הקרן והחומש לכהנים, ואת האשם למזבח, ובעודו בדרך מת,

הכסף ינתן לבניו ולא לכהנים, משום שהקרן בא לכפרה ולא כתשלום החוב וכשמת אין צורך לכפר עליו. והאשם ירעה עד שיסתאב, יתקלקל מלהיות ראוי לקרבן, וימכר, ויפלו דמיו לקרבנות נדבה שמקריבים בזמן שאין קרבנות אחרים להקריבם, ונקראים קיץ המזבח.

אם כבר נתן אותו שגזל מהגר את הכסף לאנשי משמר, ואחר כך מת קודם שהקריבו עבורו את האשם, אף על פי שלא נתכפר אין היורשין יכולין להוציא מידם של הכוהנים שבאותו משמר. שנאמר ואיש אשר יתן לכהן לו יהיה, כיוון שנכנס הכסף לרשות הכהן שוב אי אפשר להוציא מידו.

עשרים וארבעה משמרות כהנים היו בבית המקדש, כל משמר משמש שבוע אחד, ומשמר שבזמן עבודתו הובא גזל הגר לבית המקדש זכה בכסף, ואם נתן הגזול את הכסף בזמן משמרת זו למשמרת אחרת

שניהם קנה השם ונתנם לכהן.

והוינן בה: או שמא אינו כדאמרת, אלא הכוונה בהא דכתיב **אשם זה איל האשם**, והא דכתיב המושב זה הקרן,

ולמאי נפקא מינה, לאפוקי מדרבא,

דאמר רבא גזל הגר שהחזירו לכהנים בלילה לא יצא, וכן אם החזירו לחצאין – בתשלומים לא יצא, מאי טעמא, גזל הגר אשם קרייה רחמנא דכתיב האשם המושב וגו' ודרשינן האשם זה הקרן, וכשם שאין אשם קרב בלילה ואינו בא לחצאין אף גזל הגר אי אפשר להחזירו בלילה⁽²³⁾ ואינו בא לחצאין,

ולכך מיבעיא לן שמא הכתוב האשם המושב לה' פירושו הוא: האשם זה איל האשם, המושב זה הקרן, ואם כן לא נקיש את דין החזרת הגזל לאשם כדאמר רבא, שהרי הקרן נלמד מהמילה המושב ולא מהאשם,

ודחינן: על כרחך שהאשם אינו עוסק באיל האשם אלא בקרן, משום שבסיום הפסוק כשהוא אומר מלבד איל הכיפורים, מבואר דין הקרבת איל האשם ועל כרחך הוי אומר בפירוש המילה האשם זה קרן.

תניא אידך, אשם זה קרן המושב זה חומש,

והוינן בה: או שמא אינו כדברך אלא פירוש האשם זה חומש, והמושב היינו קרן,

ולמאי נפקא מינה, לאפוקי מהאמור במתניתין, דתנן, נתן לו לכהן את הקרן ולא

נתן לו את החומש, אין החומש מעכב מלהקריב את הקרבן,

ומשום הכי מיבעיא לן שמא האשם זה חומש, וכיוון שקראה התורה לחומש אשם נמצא שאדרבה חומש מעכב מלהקריב כל עוד לא יתנו לכהנים, אבל קרן אינו מעכב,

ודחינן לא יתכן לומר שהקרן נלמד מהמילה המושב, משום שכשהוא אומר והשיב את אשמו בראשו וחמישיתו יוסף עליו ונתן לאשר אשם לו, מבואר שעל כרחך הוי אומר שפירוש המילה אשם זה קרן, שכך משמע מהאמור אשמו בראשו דהיינו התשלום הראשון שעליו מוסיפים את החומש.

תניא אידך: אשם זה קרן המושב זה חומש, ובגזל הגר שנשבע לו הגוזל ומת הגר וחזר והודה שגזל הכתוב מדבר,

והוינן בה: או שמא אינו כדברך, אלא פירוש הכתוב המושב זה כפל, ובגניבת הגר הכתוב מדבר שאם גנב את הגר וכפר ונשבע ומת הגר ואחר כך הודה על גניבתו משלם כפל וחומש ואשם לכהנים, אבל הגוזל את הגר והודה לאחר שמת, שמא אינו חייב לשלם קרן וחומש לכהנים,

ודחינן: כשהוא אומר והשיב את אשמו בראשו וחמישיתו הרי משמע דבמזון המשתלם בראש הכתוב מדבר דהיינו קרן לבד שהוא נקרא ראש ועיקר התשלום, אבל הכפל אינו קרוי ראש שאינו אלא תוספת קנס.

גופא, אמר רבא: גזל הגר שהחזירו לכהנים

23. ביאור ההיקש לאשם, המאירי כתב: ויראה לי הטעם כדי שיחזירוהו בפרסום, והרמ"ה כתב

פחות כהנים ממשמרת יהויריב, מהו? האם יכול לתת את הכסף למשמרת ידעיה ולהתכפר או לא,

והוינן בה: היכי דמי, אילימא שהמתין עד שתסתיים משמרת יהויריב, ודיהביה לידעיה בזמן משמרת ידעיה, מאי בעי רבא, הא עכשיו זו היא המשמרת דאית ביה לשלם להם ופשיטא שיכול למסור להם את הקרן ולהתכפר,

ומבארין: לא צריכא דיהביה לידעיה בזמן משמרתו דיהויריב, ומיבעיא ליה לרבא מאי, מי אמרינן כיוון דלאו משמרתו הוא דהשתא משמרת יהויריב עומדים ומשמשים ומה שמסר את הכסף לידעיה לא כלום הוא ולא התכפר לו⁽²⁶⁾, או דלמא כיוון דלא חזי ליה למשמרת יהויריב מעיקרא שהרי אין בקרן שווה פרוטה לכל בני יהויריב,

בלילה לא יצא, וכן אם החזירו הצאין — בתשלומים לא יצא, מאי טעמא אשם קרייה רחמנא, והוקש תשלום הקרן לקרבן אשם כשם שאין מקריבים בלילה וכן אין מקריבים לחצאים אף אין משלמים לכהנים את הקרן בלילה ולא משלמים אותו בכמה תשלומים אלא בבת אחת⁽²⁴⁾.

ואמר רבא: גזל הגר שרוצה הגזולן לשלם קרן וחומש לכהנים של אותו משמר, אם אין בו שווה פרוטה לכל כהן וכהן שבאותו משמר לא יצא ידי חובתו ולא נתכפר לו, מאי טעמא, דכתיב האשם המושב לה' לכהן ודרשינן עד שיהא השבה לכל כהן וכהן⁽²⁵⁾.

בעי רבא, גזולן הרוצה להתכפר והביא את הקרן של גזילתו ואין בו שווה פרוטה לכל הכהנים של משמרת יהויריב, ויש בו שווה פרוטה לכל כהני משמרת ידעיה שיש שם

ק"ב

שיהיה שווה פרוטה יתכפר, אבל הרא"ש בשיטה נקט שאם יוסיף משלו אין זה השבה אלא מתנה בעלמא ואינו מתכפר עד שיהיה בגזילתו שווה פרוטה לכל אחד. עיין שם, וכן נראה בלשון הרמב"ם [גזילה ח' ז]. וכתב החזון איש שלדברי רש"י מה שמוסיף משלו הוא גם חלק מהכפרה ואם יתן את הגזול לכהנים ולאחר זמן יוסיף הוי כנתן לחצאין שלא יצא ידי חובתו.

26. הרמ"ה ביאר שהיה לו למסור את הקרן ליהויריב ולהוסיף משלו לכל כהן עד שיהיה בו שווה פרוטה ועכשיו שנתן לידעיה לא עשה ולא כלום, אבל הרא"ש הנוכר לעיל הסובר שאין תועלת בהוספת הגזולן משלו לדין השבה פירש דאף על פי שאי אפשר למסור את הכסף ליהויריב אחר שאין בגזילה שווה פרוטה לכל הכהנים, מכל מקום לא היה לו למסור לידי משמרת ידעיה בזמן משמרת יהויריב.

לחצאין דומה לבעל מום ולא יצא, ומבואר בדבריהם שאין לכסף דין קרבן אלא ממה שדימיתה התורה אשם לכסף שמע מינה שאף בו יש את דיני האשם אבל מטעמים אחרים. ולפי זה אין בכסף את כל דיני האשם כגון לשלם בירושלים, [עיין ק"ב, תוספות ד"ה וגזל] ובחזון איש כתב שאם נתן לחצאין ועדיין לא נתאכלו המעות יצא.

24. בכתבי הגרי"ז [רנט] תמה אם אינו מקיים בזה דין החזרת הגזילה איך זכו בזה כהני המשמר, הרי אינם זוכים אל בתשלום גזל הגר וכל שאינו מקיים את דין החזרה אף לכהנים אין חלק בזה, וצ"ע.

25. רש"י פירש שאין הכוונה שיהא בגזילה שווה פרוטה אלא אף בגזילה שיש בה פחות משווה פרוטה לכל אחד, אם יוסיף משלו עד